

NT. HARSÁNYI SÁNDOR
református lelkész

Baráti, kartársi
szeretettel

OCT 22 1944

Harsányi Sándor
Franklini reflexió.

50 ESZTENDŐS LELKÉSZI SZOLGÁLAT

Az amerikai magyar református lelkészek között már volt egy, aki Isten kegyelméből elérte lelkészi szolgálatának az 50-ik évfordulóját. Tegze László — a passaici lelkész. Az ő szolgálatának a nagyobb része azonban magyarországi szolgálat volt. Ez okból mondhatjuk, hogy dr. Harsányi Sándor, franklini lelkész az, aki amerikai lelkészi szolgálatának az 50-ik évfordulóját elsőnek ünnepli itt Amerikában.

Dr. Harsányi Sándor 1871 december 16-án született a szolnok megyei Turkevén, hol édesatyja, a hitvalló, gályarab Harsányi Istvánnak utódja, hosszú ideig volt lelképásztora ennek a virágzó gyülekezetnek. Iskoláit Turkevén kezdte. Iglón a német nyelvet sajátította el, majd Szarvason folytatta és Debrecenben fejezte be felső iskolai tanulmányait. Itt tett érettségi vizsgát is. Itt végezte a teológiai tanulmányait. Osztálytársa volt dr. Baltazár Dezső püspöknek, valamint Virág Istvánnak is, aki Amerikában fejezte be életét néhány évvel ezelőtt. Teológiai tanulmányainak elvégzése után külföldre ment s Párisban folytatott nyel tanulmányokat. Mikor külföldről haza tért, akkor kereste fel Moody András, a budapesti skót misszió lelkésze Balogh Ferencet, — a hírneves egyháztörténészt — a Reformed Church in the U. S. belmissziói bizottságának azzal a kérésével, hogy egy amerikai szolgálatra alkalmas ifjú lelkészt ajánljon misszionárius lelkész gyanánt. Balogh Ferenc Harsányi Sándort ajánlotta. Ennek az ajánlatnak a következménye lett az, hogy édesatyjának, testvéreinek s nagy rokonságának áldás kívánságai között elindult Amerikába, ahová 1894 október 4-én érkezett meg.

A Belmissziói Bizottság egyenesen Clevelandba küldte, ahol az első lelkésznek, Jurányi Gusztávnak kellemetlenségei voltak a gyülekezettel és egy épülőben lévő templomot vett át. A gyülekezetben lévő ellentéteket megszüntette, a templom építést befejezte és a felépült templomot Ferenczy Ferenczel együtt, ünnepélyesen felszentelte megérkezése esztendejének Hálaadási Napján.

Clevelandban ebben az időben Böhm Károly volt a Szt. Erzsébet római kath. egyháznak a plébánosa. Böhm Károly erősen elfogult, szinte vaktuzgó plébános volt, aki az új, akkor még kicsiny magyar református gyülekezetnek a fejlődését, előhaladását nem jó szemmel nézte s lapjában a "Szent Erzsébet Hírnök"-ben állandóan támadta az élni akaró, dolgozó református egyházat és annak népét. Ezek a támadások kényszerítették Harsányi Sándort arra, hogy megírja "A Protestáns Hit Védelme Amerikában" című munkáját, amely Amerikában az első magyar nyelven megjelent könyv.

Harsányi Sándor mindjárt megmutatta, hogy lelkében valódi misszionáriusi szellem ég. Nemcsak a közel levő Erie-tóparti városok magyar reformátusságát kereste fel és szolgálta ki, hanem elment messzebb vidékekre is, hogy megelégtse az Isten igéjét szomjuhozó lelkeket.

1896-ban felépítette Clevelandban az első különálló lelkészlakást. Itt, ebben a lelkészlakásban, amelynek az emeleti nagy terme volt a gyűlés terem, tartottuk meg 1897-ben, februárban, az 1896-ban Trentonban megalapított Református Egyesületnek az első konvencióját, — amikor dacára annak, hogy nem volt meg az előre megállapított 500 tag, — kimondottuk, hogy az Egyesület megkezdi munkálkodását.

Harsányi Sándor 1898 február elsejéig volt a Clevelandi Első Egyház lelkésze. Misszionáriusi lelkülete nagyobb munkakörre vágyott s így Chicago környékére helyeztetett át, ahol South Chicagóban alapította meg az egyházat és építette meg a templomot, a Pittsburgi első református templom mintájára, a templomhoz épített lelkész lakással. A South Chicagói református egyház nagy missziói központ lett. A lelkész nemcsak a közel levő magyar telepek reformátusságát gondozta, hanem elment messzebb vidékekre is: Kearsgarge-ba, Pocahontas-ba. Körutjai alatt nem elégedett meg azzal, hogy egypárszor hirdesse Istennek igéjét, hanem valóban arra törekedett, hogy összeszedje a szétszórt csoportokat. Az ő magvetésének gazdag aratása lett.

South Chicagóban 1903 május 1-ig maradt. Ekkor Homesteadben szervezett egyházközséget s innen pásztorolta ennek a nagy vidéknek egyes városait és a bányatelepeken lakó magyar reformátusokat. Homesteadban lelkészlakást vásárolt, majd felépítette az egyik legszebb helyen azt a szép templomot, mely örök tanubizonyosság lesz az ő hűséges munkálkodása mellett.

Mint Homesteadi lelkész, 1917 ápr. 1-én vette át az Amerikai Magyar Reformátusok Lapjának a szerkesztését, testvérétől, Harsányi Lászlótól. Szerkesztője volt a Gyermekkert nevű vasárnapi iskolai lapnak és a serdültebb ifjuság részére készült Bibliai Leckéknek. Ebben az időben ő adta ki a vasárnapi iskolák számára a Biblia Leckéket is. Ez a széleskörű munka elfoglalta minden idejét, s elköltötte egész erejét. Éppen ezért lemondott homesteadi lelkészi állásáról s teljes erejével azon dolgozott, hogy a vallásos iratokat megszerettesse a mi népünkkel.

1924 október 1-ig végezte ezt a nagy és terhes munkát. Ekkor az Ashtabula-i egyház lelkészének nevezte ki a Belmissziói Bizottság. Itt 1927 január 15-ig működött s ekkor vette át a Presbyteriánus egyház fennhatósága alatt álló Yonkers-i egyháznak vezetését. Innen ment át Franklin, N. J.-be, ahol szerető gyülekezete most nagy tisztelettel áll meg az 50 éves lelkészi szolgálat határkövénél s alkalmat ad arra, hogy az egész amerikai magyar reformátusság meghajtsa az elismerés zászlóját az előtt a lelkész előtt, aki egész életét adta azért, hogy az amerikai reformátusság elfoglalhassa helyét a nap alatt. Munkálkodása Istentől megáldott munka volt. Sok gyülekeztünk tehet bizonyosságot amellett, hogy ő szántotta fel az ugart és vetette el az igének a magvait.

Homesteadi lelkész korában nagyon sokat foglalkozott irodalommal is. Amint már említettük Amerikában ő adta ki az első magyar könyvet. Nevezetesebb munkái:

1. Az Amerikai Ref. Egyház törvénykönyve. Történelmi bevezetéssel. 1910.
2. Az Amerikai Református Egyház története. 1911.

3. Legyetek józanok és a bor szó a Bibliában. 1914.

4. Amerikai Magyar Ref. Iskolás Gyermekek könyve. 1916.

5. Legjobban elterjedt az Amerikai Magyar Ref. Vallásttevő Katekizmus című könyve, amelyet 1911-ben adott ki. Ez a könyv összesen 16 kiadást ért el. Ujabbán Dezső János, whartoni lelkész adta ki.

6. Ezeken a munkákon kívül sok alkalmi prédikációja jelent meg külön kiadásban. Ezek között sok olyan halotti beszéd van, amelyeket a gyászoló családok adtak ki.

Én 1896 januárjában találkoztam Harsányi Sándorral, azon a lelkészi értekezleten, amelynek áldott eredménye lett az Amerikai Magyar Református Egyesület megalapítása és az első magyar református újságnak, az Őrállónak, a kiadása.

Immár 48 esztendő óta dolgozunk az amerikai magyar reformátusságért. Nem jártunk mindig egy uton, nem voltunk mindenkoron egy véleményen. De egyben mindig egyetértettünk, abban, hogy mi-
kor nagy célok eléréséről van szó, egyéni véleményünket fel kell áldoznunk s a közös célokért meg nem lankadva, odaadással és hűséggel kell dolgoznunk.

Az Isten Harsányi Sándort már eljuttatta az ő szolgálatának határkövéhez. Boldogan tekinthet vissza pályafutására. Nemes harcot harcolt. Korona vár rá az Ur Jézus Krisztusnál, akinek szolgálatában hű volt egész életén keresztül. Nem fáradt el és nem lankadt meg. Mint győzedelmesnek, enni ad az Ur az elrejtett mannából s ad neki azoból a fehér kövecskékből, amelyeken új írott név van, amelyet nem tud csak az, aki kapja!

Ő méltó erre a nagy jutalomra! Isten állja és tartsa meg még hosszú időn keresztül példaképen az újabb nemzedék előtt.

DR. KALASSAY SANDOR

Harsányi Sándor

Valamikor harci lobogó volt ez a név, ma egy egyenes ivelésű, munkáját mindhalálig végző, megbékült életnek a jelképe. Lelkészek, egyháztagok szent irigységgel tekintenek a kis Franklini gyülekezet parochiája fele: ilyennek álmodjuk a megöszült lelkipásztor hunyó éveit. Szinte elképzelhetetlen az, hogy legyen köztünk valaki, aki 50 éven át szolgálja az amerikai magyar reformátusságot s az 50 esztendő végeztével is még mindig, vasárnapról-vasárnapra hirdesse Isten megszabadító igéit a szomjazó emberi sziveknek. Ilyenek szeretnénk lenni, így szeretnénk megöregedni: szolgálatban, tisztességben, békességben.

Harsányi Sándor életében három korszakot különböztethetünk meg: a pionir, a pártvezér és a pásztor korszakát. 1904-ig a pionir kor, 1930-ig a pártharcok kora, azóta a gyülekezeti belső építés, pástorkodás időszaka. Harsányi Sándor mind a háromból nemcsak kivette részét, de mind a háromban vezérszerepet játszott. Ez teszi életét egészen különlegeséletté közöttünk; élő történelmünk ő. Még élnek néhányan a pionirok közül, a veterán harcosokból is maradt még néhány, de a három korszakot egy ivelésben egy se élte és dolgozta keresztül.

Három egyházi környék áldja Harsányi Sándor munkáját: Cleveland, Chicago, Homestead a Monongahela völgygel. Clevelandban kezdte 1894-ben amerikai pásztori és egyházépítő munkásságát. Itt felépített templomot talált, amelyet ő szentelt fel s amelynek sok adósságát ő fizette ki. Épen ez az adósságfizetés készítette őt arra a pionir munkára, amelyet aztán mindenütt olyan nagy sikerrel végzett. Bejárta Cleveland környékét, sőt a távolabbi magyarlakta vidékeket is. De sehohsem elégedett meg azzal, hogy pénzt gyűjtsön; összegyűjtöget-

te a református, sőt minden más vallású magyar családokat s köztük szolgálatokat végzett. Ezek a szolgálatok voltak az első csírák, melyekből lassanként gyülekezeteink kifejlődtek. A magvetésnek, a lelkek ébresztgetésének, az adokozásra nevelésnek munkája volt ez. Az az áldott szántás, amelyet a többi pionir lelkipásztorral együtt végzett, amelynek drága gyümölcsei mai gyülekezeteink, templomaink, intézményeink.

Négy év után Chicagoba tette át munkaterét, templomot épített South Chicago gyárnegyedében s innen pásztorolta ennek a nagy vidéknek reformátusságát. Ma 7 gyülekezet virágozik munkája nyomán, ha az anyaegyház a változó körülmények folytán meg is szűnt. Chicago környéke egészen kivételes abban, hogy itt minden gyülekezet mint egy anyának hű gyermekei, együvé tartoznak a magyar egyházkerületben. Itt se töltött sokkal több időt, mint Clevelandban.

Következő állomása Homestead volt, a Monongahela völgye: ennek a gyülekezetei is az ő munkájának eredményei. Közben tollával is prédikált és harcolt azok ellen, akik támadták a református vallást. Oroszlánrésze volt a Református Egyesület megalakításában is, az első egyházmegye megszerzésében. Kiadta a kátét, amelyből egész napjainkig nemzedék nemzedék után tanulta vallásának legfőbb igazságait. Bátran mondhatjuk, amerikai magyar református életünknek nem volt még egy könyve, amely olyan nagy hatással lett volna életünkre, mint ez a kis káté.

A második kor a pártharcok kora, amelyben Harsányi Sándor állhatatosan a Reformed Churchbe beültetett életünk mellett tört lándzsát. A történelem neki adott igazat. S régi ellenfelei közül sokan bajtársakká váltak későbbi harcok alatt. Nehéz idő volt az, sok méltatlan támadás érte, de ő állta a harcot. Vezére volt annak a kisebbségnek, amely a jövő útján haladt. Ebben az időben 7 évig a Refor-

mátusok Lapját is szerkesztette, amelyet megszerettetett egyházaink tagjaival. A lap példányszáma ő alatta volt a legmagasabb. De a harcot nem a harcért vitte s a pittsburghi híres találkozón békejebbot nyújtott ellenfeleinek, hogy velük mindmáig megértésben éljen.

Amikor visszavonult a Reformátusok Lapjának szerkesztésétől, visszavonult a harcotól is. Elment kisebb gyülekezeteket pásztorolni. Megelőzte ezzel is a többieket. Mert lassankint elültek a viharok s mindenki belátta, hogy Isten országát nem gyűlölködésekkel, hangos jelszavakkal s egymás vagdosásával, hanem bensőséges gyülekezeti munkával kell építgetni. Harsányi Sándor a béke útjára lépett, miatt még a portyázások javában dultak. Szolgált Ashtabulát, Yorkerst s azután elvonult a franklini kicsi, békés gyülekezetbe néhány évre. Isten kegyelméből megnyultak az évek, betegségein úgy ahogy áteyezett s most fiatalosan, buzgón dolgozgat e szép kis gyülekezetünkben. Pásztor volt ő mindig, de már vagy 20 éve csak pásztor. A pionir éveknél vége lett, a csatabárdot eldobta, nem tartott meg mást, mint az evangéliumot. Boldog, akinek ez marad meg áldott öregségére.

Harsányi Sándor amerikai magyar református életünknek egyik legendás alakja. Istennek adunk hálát, hogy még velünk van s élete tanít és buzdít minket. Szent irigységgel nézünk felé: bár minket is méltatna Isten ilyen szép és hasznos életre!

DR. DIENES BARNA

